

Ungas rätt till jobb och schysta villkor

"Jag har gått samma kurs på Arbetsförmedlingen sex gånger. Det känns förnedrande. ... Man måste göra allt det där för att ha rätt till aktivitetsstöd. ... Man skäms, man är fattig om man är arbetslös. Man kan inte följa med nån kompis på bio eller ta en kopp kaffe," säger Maria-Therese Havela, 25 år. Kursen hon deltagit i har handlat om hur man skriver meritförteckningar.

(Kommunalarbetaren 5 juni 2009)

Alla har rätt till ett jobb, en värdig anställning och en lön att leva på. Men också en arbetsmiljö där man vågar ta upp problem eller orättvisor utan att riskera att få sparken. Det är många unga som inte har det så i dag.

Alltför många unga vuxna lever i stor otrygghet på grund av arbetslöshet eller osäker ställning i arbetslivet. Unga vuxna har mer än andra grupper tillfälliga anställningar, timanställningar och deltidsarbete. Det för med sig otrygghet i många bemärkelser, inte minst ekonomiskt. Utan ett fast jobb kan man inte få lägenhetskontrakt eller låna pengar. Unga måste ges förutsättningar för ett eget boende och familjeliv.

Aktiva insatser

Både för ungas skull och för vår framtida välfärd är det viktigt att unga rustas för den framtida arbetsmarknaden. På grund av den ekonomiska krisen och den demografiska utvecklingen kan vi inom några år befinna oss i en mycket allvarlig situation med hög arbetslöshet i kombination med brist på arbetskraft och kompetens. Därför måste gymnasieskolan ges förutsättningar att klara sitt uppdrag att förbereda ungdomar antingen för att gå ut i arbetslivet direkt eller via fortsatta studier. Därför måste aktiva insatser av hög kvalitet tidigt sättas in för den som drabbas av arbetslöshet. Vägen till och tillbaka till arbete måste kortas. Det är så vi skapar förutsättningar att bygga framtiden med fler jobb, bättre jobb och ett mer jämlikt samhälle.

Stängda dörrar

Arbetslösheten bland unga i Sverige är hög, jämfört med andra åldersgrupper och andra länder, och många unga har svårt att hitta ett jobb. Unga med oavslutad gymnasieutbildning är överrepresenterade bland de arbetslösa. Samtidigt har regeringen försämrat möjligheten att utbilda sig. Redan i grundskolan görs val som påverkar möjligheten att läsa vidare. Politiken har skapat återvändsgränder och stängda dörrar för den som behöver en andra chans.

Den som drabbas av arbetslöshet som ung får vänta på att eventuellt få någon aktiv insats. Många står utan arbetslöshetsersättning eller har mycket låg sådan. Det har blivit svårare att kvalificera sig för ersättning och många har inte råd att betala de höga avgifterna till arbetslöshetsförsäkringen.

Minskad trygghet

Från borgerligt och arbetsgivarhåll hävdas att det är turordningsreglerna i Las (Lagen om anställningsskydd) som är orsaken till den höga arbetslösheten bland unga. De säger att det är där-

för som de unga aldrig får chansen att komma in på arbetsmarknaden och när de väl gjort det så får de lämna på grund av att de är sist anställda. Tre av fyra borgerliga partier vill försäkra anställningsskyddet med argumentet att det hjälper unga att få jobb.

Den moderatledda borgerliga regeringen hävdar att det är för dyrt att anställa unga och har därför sänkt arbetsgivaravgiften för alla unga upp till 26 år. Det ger inte unga arbetslösa jobb. Men det ger extra pengar till företag som redan har många unga anställda.

Fler jobb och bättre utbildning

Arbetslösheten och dess orsaker varierar mycket inom gruppen unga vuxna som inte är en homogen grupp. Grundproblemen är att det finns för få jobb att söka och att många inte har tillräcklig utbildning. Regeringen utgår istället från felsynen att unga inte söker tillräckligt många jobb och att lönerna är för höga. Arbetslösheten kan bara bekämpas genom samhällsinsatser för fler jobb och bättre utbildning. Vi måste satsa på de unga i dag för att kunna bygga en bra framtid för alla.

Våra krav

- Den grundläggande orsaken till ungdomars otrygga situation på arbetsmarknaden är visstidsanställningar, inte turordningsreglerna i Las. Unga vuxna blir helt enkelt oftare än andra arbetslösa därför att tillfälliga jobb upphör. Därför vill LO stärka anställningstryggheten. Arbetsgivarnas möjlighet till tidsbegränsade anställningar måste begränsas och den anställdes rätt till tillsvidareanställning måste stärkas.
- För att underlätta för unga arbetslösa att få jobb vill LO ha ett riktat anställningsstöd för arbetslösa unga i stället för att ge subventioner till företag med många unga anställda. Det ger stöd till den som behöver utan att pengar strös ut till alla arbetsgivare.
- När man drabbas av arbetslöshet ska man ha en rimlig ekonomisk trygghet, även som ung. Arbetslöshetsförsäkringen måste förändras; avgiften måste sänkas och ersättningen förbättras.
- Unga vuxna måste tidigt få stöd och aktiva insatser vid arbetslöshet. Kravet på tre månaders öppen arbetslöshet innan man får delta i jobbgarantin bör slopas för unga utan gymnasieutbildning.
- Det ska vara självklart att alla får de kunskaper de behöver för att få ett jobb eller för att studera vidare, antingen direkt eller senare i livet. Kvaliteten i gymnasieskolan måste förbättras så att alla lämnar gymnasieskolan med slutbetyg och med allmän behörighet för högskolestudier. Alla måste få den arbetsplatsförlagda utbildning de har rätt till.
- Möjligheten till en andra chans måste alltid finnas för den som inte fullföljt sina gymnasiestudier. Vuxenutbildning och en vettig studiefinansiering som gör det realistiskt att komplettera sina kunskaper är en viktig del i ett kunskapsamhälle. Ett nytt utbildningslyft behövs för dem som saknar fullständig gymnasieutbildning.

Fakta

- Nästan varannan ung 16–24 år har en tidsbegränsad anställning. I åldersgruppen 25–29 år har var fjärde en tidsbegränsad anställning. Genomsnittet för alla anställda 16–64 år är 14 procent.
- 70 procent av arbetarkvinnor i åldern 16–24 år deltidarbetar och 33 procent av männen.
- En fjärdedel av varje årskull saknar slutbetyg från gymnasieskolan.
- Efter regeringens nedskärningar i komvux blev det 42 000 färre heltidsstuderande 2009 än 2006.
- Bara en av tio arbetslösa ungdomar får en aktiv insats. Mer än 90 procent av aktiviteterna i jobbgarantin handlar om jobsökaktiviteter, ”coachning”, kartläggning etcetera. En försvinnande liten del, bara 1,5 procent, av aktiviteterna i jobbgarantin består av utbildning.
- 2008 hade endast 22 procent av de unga arbetslösa arbetslöshetsersättning. Av dessa fick cirka en tredjedel så kallad grundersättning som är högst 320 kronor per dag eller runt 6 500 kronor per månad.
- Arbetslöshetsersättningen för den som är under 25 år och är inskriven i jobbgarantin sänks till 70 procent redan efter 100 dagar och till 65 procent redan 200 dagar, trots att unga vuxna betalar lika hög avgift till arbetslöshetsförsäkringen som äldre.
- Avgiften till arbetslöshetsförsäkringen varierar beroende på risken för arbetslöshet inom respektive yrke eller bransch. En byggnadsingenjör betalar en avgift på 90 kronor per månad, medan hotellstäderskan betalar 430 kronor per månad

Det här vill LO

Nej till försämrade anställningsvillkor för unga. Stärkt rätt till heltid och fasta jobb.

Tidigt stöd och insatser av hög kvalitet för arbetslösa.

Slopa kravet på tre månaders öppen arbetslöshet för att få delta i jobbgarantin för unga som saknar gymnasieutbildning.

Riktat anställningsstöd till arbetslösa ungdomar.

Avgiften till a-kassan ska vara låg för alla.

Unga vuxna ska ha samma a-kasseersättning som andra.

Ja till en andra chans, nej till återvändsgränder och stängda dörrar. Genomför ett rejält utbildningslyft.

Högerns politik

Tre av fyra borgerliga partier vill försämma anställningstryggheten.

Bara en av tio arbetslösa ungdomar får en aktiv insats.

Vänta tre månader på eventuell insats.

Skattesubventioner till företag med unga som redan har jobb.

Avgiften till arbetslöshetsförsäkringen beror på arbetslöshetsrisken.

Ersättningen till unga vuxna trappas ner snabbare än till andra.

Tidiga val som begränsar framtida möjligheter. För få platser i komvux i förhållande till behovet.